

מסורת הש"ס

השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

פח.

עין משפט
נר מצוה

בב א מ"י פ"ד מה' משפח
מפ"ד ה"א ופ"י
נחשנות ומ"מ פתח עשין
קלה מוש"ע י"ד ס"י של
פס"ק פ"י:
בב ב ג מ"י שם הלכה ו'
ח פתח שם מוש"ע
פ"ד:
בב ד מ"י שם ה"א א
וע"פ פתח שם
מוש"ע פ"ד:

תורה אור השלם

1 ואמרתי לפני ה' אלהיך
בצדתי הקדש מן הבית
וגם נתתיו ללוי ולגר
ליתום ולאלמנה ככל
מצותך אשר צויתני לא
עברתי מצותיך ולא
שקחת דברי ה' כי
2 כי הבדל לעשר את
כל מעשר תבואתך
בשנה השלישית שנת
ההפסקה ונתתה ללוי
לגר ליתום ולאלמנה
ואכלו בשעריך ושבועה
דברים כי יב

(גדה דף מו: ושם ד"ה לחוה) לחוה חזר
לדרכי ינאי אינה חייבת במעשר עד
שיראה פני הבית ופני החצר דרך שער
למחנה לאפוקי מכנס לבית בלא דרך
ובא דרך שער החצר ומיהו י"ל היכא
שהחלטה נטוה לחצר או עומדת בחצר
או אין לרץ רחית פני החצר אלא
דוקא באותן (א) שנקלטות חוץ לחצר
לרץ שכינס דרך שער החצר וכן
משמע (בכ"ז דמערות מ"ח) דתנא
תאנה העומדת בחצר אוכל אחת
אחת ושם לרץ שמים חייב אבל מ"מ
אי אפשר לומר כן דתנן (בכ"ז)
דמרומו ומיהו לה בהמביא כ"י יין
(ב"ה דף לה) היה אוכל באשכול
ונכנס מגינה לחצר ר' אליעזר אומר
יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור אבל
להחיל לר"ע אסור ומשמע שנכנס
אסור לע"פ שלא נכנס לבית מדנקט
ונכנס לחצר וי"ל דמודה ר' ינאי
דחצר קובעת מדרכן והא דלומר עד
שיראה פני הבית היינו מדאורייתא וא"ת
לר' יוחנן דלחצר חצר קובעת מדאורייתא
אמאי יגמור לר"א וי"ל דאורייתא בחצר
שחין הכלים נשמרים בחוכה דלא קבעה
אלא מדרכן: **מאי** לא בשדה. פי'
בקונת' ולוקח לא עדיף גמור מלאכה
וא"כ אפילו בעל הבית חייב בגמור

מלאכה בשה וקשה דא"כ מוקי לה כשאין גמורה מלאכתו למעשר א"כ מאי פריך בעל הבית נמי חייב הלא כיון שלא נגמור מלאכתו למעשר יכול לאכול אפי' בבית כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף טו.) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוך שלה ועוד שיליה המביא (כ"י יין) (ב"ה דף לה) משמע דלכולהו אמוראי דהתם המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר ונראה דהכי פריך מאי לאו בשה לוקח חייב משום דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וקשה לטלוה דלא מפלגי ואפי' בלוקח בעי רחית פני הבית או פני החצר: **הכא** בתאנה העומדת. לאו דוקא נקט תאנה דאין זו מעשר אלא מדאורייתא לא מחייב אלא דגן ומורס ויאה ויאה מדאורייתא אלא נקט תאנה לפי שהיו מזיין ציניהם: **העומדת** בגינה ונופה נופה אחר וצחור דאמר ר' אבהו ולא מצי לאוקמי כגון שמתקן בגינה והולך לבית ואוכל דאין פועל אוכל אלא בשעת מדרכתו כדמתן במתניתין לקמן (דף סא:) דדוקא בהליכתו מאומן לאומן אוכל מפני שהזכר אבידה: **בעל** הבית עיניו בתאנהו ויזקק עיניו במקחו. תימא דלוקח דוקא אוכל שמים שמים חייב אבל אחת אחת פטור דלחצר לקמן (דף פט:) ק"ץ בין ספת בין לא ספת אחת אחת אוכל שמים שמים לא אוכל ובנחשים כיון דנוטה לחצר אפי' בעל הבית אסור דמתן במסכת מעשרות (פ"ג מ"ח) גבי תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת (ו) ואפי' לרץ שמים חייב ויאה דהתם מיירי כשאין רואה ללקוט עשוי ויאה אלא מה שאלו ויהי חייב בשמים אפילו בעל הבית כמו לוקח דלא למימר עיניו בתאנהו דאין עיניו אלא בזה שאוכל ויהי חייב גמור מלאכה נזירוף שמים אבל בשמעתין בשכר פועל ללקוט כל הראוי ללקט שייך למימר עיניו בתאנהו ולא חשיב גורן בגמור מלאכה עד שילקוט כולה או רובה וכי מוקי לה הכא בעומדת בגינה ונופה נטוה לחצר ה"ה דהוא מצי לאוקמי בעומדת בחצר אלא מילתא דשכיחא טפי נקט ועוד דגבי בית ז"ל דנוטה לבית בעומדת בבית לא שכיחא כלל נקט נמי גבי חצר כה"ג ובקונטרס פירש עיניו בתאנהו עשיקרה חוץ לחצר משמע שר"ל שאם הייתה כולה בחצר היה צריך לר"י חזק דאין שייך רחית פני החצר במחזור אפי' כל התאנה היתה בחצר ועוד למ"ד מקח קובע אפילו בשה בדבר שנגמרה מלאכתו דלחצר כפרק המביא כ"י יין (ב"ה דף לה:) ובסוף פרקא (דף ג.) משמע גבי מקשאות דליפקסו אפילו בשה אין פועל אוכל לפי שנגמרה מלאכתו לע"פ שלא ראו בית וחצר והכי משכחת לדידה שלוקח חייב במעשר ופועל פטור אי בדבר שלא נגמרה מלאכתו לוקח נמי פטור אי בדבר שנגמרה מלאכתו אין פועל אוכל ע"כ לא משכחת אלא דלוקח אין אוכל שמים אפילו לא ספת ופועל כי לא ספת אוכל שמים שמים וע"כ היינו טעמא דפרשית לוקח עיניו במקחו ומשום שמים גורן וגמור מלאכה אכל בעל הבית עיניו בתאנהו לא היו גמור מלאכה ופועל כשה"ב ופי' לא שייך שם:

התבואה ודע ויא' דוקא. וא"ת דלחצר כסוף פ"ק דבביות (דף יא: ושם ד"ה טע"ט) אמר שמואל כדבי נתן הלוקח טבילים ממורחים מן הנכרי מעשרין והן שלו וקאמר אי מרחיביו נכרי דגןך ולא דיגון נכרי אלא דמרחיביו ישראל פי' אחר שקנאס מן הנכרי מעשרין דאין קנין לנכרי כדאין ישראל להפקיעם מיד מעשר והם שלו דלחינה מנח מאן דלא מצינא לאשמועי' דינא כהדיה ולינא למימר מעשרין מדרכן דא"כ אמאי קאמר דאין קנין לנכרי אפי' יש קנין לרץ לעשר מדרכן כדמוכח בסוף הקומץ רבה (ומנחה דף לא. ושם ד"ה קב"ר) דתניא אמר ר' שמעון (שזורי) פס' (נאח) נמערב לי טבל בחולין ושאלתי לרבי טרפון ואמר לי כך קח [לך] מן השוק ופריך ולימא ליה קח מן הנכרי קב"ר אין קנין כ"י והוא ליה מן החיוב על הפטור משמע דאי יש קנין הוא לוקח מן הנכרי דהוי ליה מן הפטור על הפטור דהא מרחיביו דרכן ואומר ר"ת דהכא איירי בלוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח כי התם תבואה וזרען קרינא ביה וא"ת ובמנחות אמאי לא קאמר ליה לך וקח הממורה דלא הוי חיוב אלא מדרכן וי"ל דמ"מ דמי מן החיוב על הפטור כיון דאילו דהוי מוכר קני ליה הוה חיוב וה"ג משמע התם דאין להפריש מדבר הדומה חיוב על הפטור דאכא מ"ד שאמר ליה לך וקח מן הנכרי ופריך ולימא ליה קח מן השוק קב"ר אין קח מן הנכרי דמאי דמיא דמיא אלא משום דמיא לחיוב על הפטור קאמר וזרץ עיין דמי משני התם קב"ר אין קנין לנכרי מ"מ לימא ליה קח מן הנכרי (מן) הממורה (דלמ"ד אין קנין מ"מ דריש דגןך ולא דיגון נכרי כס"פ השולח (גיטין דף מ.) ושם ד"ה מ"ד) ואם תאמר לפר"ת דהכא משמע דלוקח קודם מירוח פטור מדאורייתא דהא פועל אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר היינו קודם מירוח ומתחיל מקחו משעה ששעה מלאכתו ואי אינו מתקין והא פריך ולוקח מדאורייתא מי מחייב וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואותה שעה כבר נתקן ורבי יצחק ז"ל מרדכי הקשה על פ"ת דהא לוקח תבואה ממורחת מעט הארץ הוי דמאי משום דספק הוא אבל אס ודאי לא עישר חייב לעשר מן התורה אף על פי שנמחרה כבר ולא פירכא היא דנאי דדמאי לא הוי מ"מ מדאורייתא לא מחייב אלא מעשר ודאי הוי מדרכן וזרץ ליתנו לכהן וללוי אבל לרבי יצחק ז"ל מרדכי נראה לפרש איפכא בלוקח שאינו ממורה פטור שעדיין לא נמחרה פטור מוכר אבל לוקח ממורה הואיל ונמחרה פטור מוכר מו לא פקע שם טבל מיהיה כמו בהקדש ובהפקד שאם הקדיש והפקד קודם מירוח מפקיע מיד מעשר אבל לחצר מירוח אינו מפקיע כמו שפירש ריב"א בצנא קמא"ו ומציא רחיה מן הירושלמי ולוקח מן הנכרי הוי איפכא דאם נמחרה פטור מוכר פטור משום דגןך ולא דיגון נכרי וכשלא נמחרה נכרשמו חייב דאין קנין לנכרי וי"ל להפקיע מיד מעשר ולא מקריא תבואה וזרען של מוכר אלא תבואה הלוקח מעט ולא חשיב לוקח:

מאי

עד שיראה פני הבית. וא"ת והא תנן כפ"ג דמעשרות (מ"ה) ומיימי ליה כשיליה יואל דוקן שחייבת במעשר חצר ואחריו חצר נזירות כל שהכלים נשמרים לחוכה ואין לומר דלרבי ינאי אינה חייבת במעשר עד שיראה פני הבית ופני החצר דהיינו שכינס דרך שער החצר לבית וכי אמר בסמוך לרבי ינאי בשערין לאפוקי דרך גגות הו"מ למימר לאפוקי מכנס לבית בלא דרך שער החצר דא"כ היכי קאמר בסמוך ולמ"ד לבית לבית וי"ל היכא שחלטה נטוה לחצר או עומדת בחצר או אין לרץ רחית פני החצר אלא דוקא באותן (א) שנקלטות חוץ לחצר לרץ שכינס דרך שער החצר וכן משמע (בכ"ז דמערות מ"ח) דתנא תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת ושם לרץ שמים חייב אבל מ"מ אי אפשר לומר כן דתנן (בכ"ז) דמרומו ומיהו לה בהמביא כ"י יין (ב"ה דף לה) היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר ר' אליעזר אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור אבל להחיל לר"ע אסור ומשמע שנכנס אסור לע"פ שלא נכנס לבית מדנקט ונכנס לחצר וי"ל דמודה ר' ינאי דחצר קובעת מדרכן והא דלומר עד שיראה פני הבית היינו מדאורייתא וא"ת לר' יוחנן דלחצר חצר קובעת מדאורייתא אמאי יגמור לר"א וי"ל דאורייתא בחצר שחין הכלים נשמרים בחוכה דלא קבעה אלא מדרכן: **מאי** לא בשדה. פי' בקונת' ולוקח לא עדיף גמור מלאכה וא"כ אפילו בעל הבית חייב בגמור

מלאכה בשה וקשה דא"כ מוקי לה כשאין גמורה מלאכתו למעשר א"כ מאי פריך בעל הבית נמי חייב הלא כיון שלא נגמור מלאכתו למעשר יכול לאכול אפי' בבית כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף טו.) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוך שלה ועוד שיליה המביא (כ"י יין) (ב"ה דף לה) משמע דלכולהו אמוראי דהתם המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר ונראה דהכי פריך מאי לאו בשה לוקח חייב משום דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וקשה לטלוה דלא מפלגי ואפי' בלוקח בעי רחית פני הבית או פני החצר: **הכא** בתאנה העומדת. לאו דוקא נקט תאנה דאין זו מעשר אלא מדאורייתא לא מחייב אלא דגן ומורס ויאה ויאה מדאורייתא אלא נקט תאנה לפי שהיו מזיין ציניהם: **העומדת** בגינה ונופה נופה אחר וצחור דאמר ר' אבהו ולא מצי לאוקמי כגון שמתקן בגינה והולך לבית ואוכל דאין פועל אוכל אלא בשעת מדרכתו כדמתן במתניתין לקמן (דף סא:) דדוקא בהליכתו מאומן לאומן אוכל מפני שהזכר אבידה: **בעל** הבית עיניו בתאנהו ויזקק עיניו במקחו. תימא דלוקח דוקא אוכל שמים שמים חייב אבל אחת אחת פטור דלחצר לקמן (דף פט:) ק"ץ בין ספת בין לא ספת אחת אחת אוכל שמים שמים לא אוכל ובנחשים כיון דנוטה לחצר אפי' בעל הבית אסור דמתן במסכת מעשרות (פ"ג מ"ח) גבי תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת (ו) ואפי' לרץ שמים חייב ויאה דהתם מיירי כשאין רואה ללקוט עשוי ויאה אלא מה שאלו ויהי חייב בשמים אפילו בעל הבית כמו לוקח דלא למימר עיניו בתאנהו דאין עיניו אלא בזה שאוכל ויהי חייב גמור מלאכה נזירוף שמים אבל בשמעתין בשכר פועל ללקוט כל הראוי ללקט שייך למימר עיניו בתאנהו ולא חשיב גורן בגמור מלאכה עד שילקוט כולה או רובה וכי מוקי לה הכא בעומדת בגינה ונופה נטוה לחצר ה"ה דהוא מצי לאוקמי בעומדת בחצר אלא מילתא דשכיחא טפי נקט ועוד דגבי בית ז"ל דנוטה לבית בעומדת בבית לא שכיחא כלל נקט נמי גבי חצר כה"ג ובקונטרס פירש עיניו בתאנהו עשיקרה חוץ לחצר משמע שר"ל שאם הייתה כולה בחצר היה צריך לר"י חזק דאין שייך רחית פני החצר במחזור אפי' כל התאנה היתה בחצר ועוד למ"ד מקח קובע אפילו בשה בדבר שנגמרה מלאכתו דלחצר כפרק המביא כ"י יין (ב"ה דף לה:) ובסוף פרקא (דף ג.) משמע גבי מקשאות דליפקסו אפילו בשה אין פועל אוכל לפי שנגמרה מלאכתו לע"פ שלא ראו בית וחצר והכי משכחת לדידה שלוקח חייב במעשר ופועל פטור אי בדבר שלא נגמרה מלאכתו לוקח נמי פטור אי בדבר שנגמרה מלאכתו אין פועל אוכל ע"כ לא משכחת אלא דלוקח אין אוכל שמים אפילו לא ספת ופועל כי לא ספת אוכל שמים שמים וע"כ היינו טעמא דפרשית לוקח עיניו במקחו ומשום שמים גורן וגמור מלאכה אכל בעל הבית עיניו בתאנהו לא היו גמור מלאכה ופועל כשה"ב ופי' לא שייך שם:

התבואה ודע ויא' דוקא. וא"ת דלחצר כסוף פ"ק דבביות (דף יא: ושם ד"ה טע"ט) אמר שמואל כדבי נתן הלוקח טבילים ממורחים מן הנכרי מעשרין והן שלו וקאמר אי מרחיביו נכרי דגןך ולא דיגון נכרי אלא דמרחיביו ישראל פי' אחר שקנאס מן הנכרי מעשרין דאין קנין לנכרי כדאין ישראל להפקיעם מיד מעשר והם שלו דלחינה מנח מאן דלא מצינא לאשמועי' דינא כהדיה ולינא למימר מעשרין מדרכן דא"כ אמאי קאמר דאין קנין לנכרי אפי' יש קנין לרץ לעשר מדרכן כדמוכח בסוף הקומץ רבה (ומנחה דף לא. ושם ד"ה קב"ר) דתניא אמר ר' שמעון (שזורי) פס' (נאח) נמערב לי טבל בחולין ושאלתי לרבי טרפון ואמר לי כך קח [לך] מן השוק ופריך ולימא ליה קח מן הנכרי קב"ר אין קנין כ"י והוא ליה מן החיוב על הפטור משמע דאי יש קנין הוא לוקח מן הנכרי דהוי ליה מן הפטור על הפטור דהא מרחיביו דרכן ואומר ר"ת דהכא איירי בלוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח כי התם תבואה וזרען קרינא ביה וא"ת ובמנחות אמאי לא קאמר ליה לך וקח הממורה דלא הוי חיוב אלא מדרכן וי"ל דמ"מ דמי מן החיוב על הפטור כיון דאילו דהוי מוכר קני ליה הוה חיוב וה"ג משמע התם דאין להפריש מדבר הדומה חיוב על הפטור דאכא מ"ד שאמר ליה לך וקח מן הנכרי ופריך ולימא ליה קח מן השוק קב"ר אין קח מן הנכרי דמאי דמיא דמיא אלא משום דמיא לחיוב על הפטור קאמר וזרץ עיין דמי משני התם קב"ר אין קנין לנכרי מ"מ לימא ליה קח מן הנכרי (מן) הממורה (דלמ"ד אין קנין מ"מ דריש דגןך ולא דיגון נכרי כס"פ השולח (גיטין דף מ.) ושם ד"ה מ"ד) ואם תאמר לפר"ת דהכא משמע דלוקח קודם מירוח פטור מדאורייתא דהא פועל אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר היינו קודם מירוח ומתחיל מקחו משעה ששעה מלאכתו ואי אינו מתקין והא פריך ולוקח מדאורייתא מי מחייב וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואותה שעה כבר נתקן ורבי יצחק ז"ל מרדכי הקשה על פ"ת דהא לוקח תבואה ממורחת מעט הארץ הוי דמאי משום דספק הוא אבל אס ודאי לא עישר חייב לעשר מן התורה אף על פי שנמחרה כבר ולא פירכא היא דנאי דדמאי לא הוי מ"מ מדאורייתא לא מחייב אלא מעשר ודאי הוי מדרכן וזרץ ליתנו לכהן וללוי אבל לרבי יצחק ז"ל מרדכי נראה לפרש איפכא בלוקח שאינו ממורה פטור שעדיין לא נמחרה פטור מוכר אבל לוקח ממורה הואיל ונמחרה פטור מוכר מו לא פקע שם טבל מיהיה כמו בהקדש ובהפקד שאם הקדיש והפקד קודם מירוח מפקיע מיד מעשר אבל לחצר מירוח אינו מפקיע כמו שפירש ריב"א בצנא קמא"ו ומציא רחיה מן הירושלמי ולוקח מן הנכרי הוי איפכא דאם נמחרה פטור מוכר פטור משום דגןך ולא דיגון נכרי וכשלא נמחרה נכרשמו חייב דאין קנין לנכרי וי"ל להפקיע מיד מעשר ולא מקריא תבואה וזרען של מוכר אלא תבואה הלוקח מעט ולא חשיב לוקח:

